

І.В. Шпекторенко,

к.і.н., начальник організаційного відділу ДРІДУ НАДУ

ЕТАПИ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ (в умовах дистанційного навчання)

Розглянуто сутність безперервної освіти державних службовців в умовах дистанційного навчання. Виділено етапи такої освіти, їх зміст, визначено проблеми, які поставатимуть на шляху впровадження всієї схеми в державну службу України.

Ключові слова: державні службовці, дистанційне навчання, безперервна освіта.

Процес адаптації державної служби в Україні неодмінно вимагатиме застосування нових освітніх технологій у процес професійного навчання державних службовців. Швидко розширюються і оновлюються інформаційні масиви, необхідні державним службовцям, але доступ до них залишається здебільшого утрудненим. Через ці та багато інших причин система підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців в Україні далеко не повністю задовольняє об'єктивно існуючі потреби державної служби [6, с. 57]. Якісне розширення доступу до сучасних носіїв інформації забезпечить сучасна інформаційна техніка, комп'ютеризація навчання, телекомунікації, відеотехніка, що застосовується як у стаціонарних, так і в заочних ВНЗ нового типу. Але для ефективного використання сучасних освітніх технологій на державній службі необхідно мати науково-теоретичні основи навчання, організаційне, методичне, кадрове, технічне та фінансове забезпечення навчального процесу, максимально враховуючи особливості навчання аудиторії та державних службовців як специфічної категорії слухачів в умовах безперервної освіти та дистанційних технологій.

Питання дистанційної освіти у сфері професійного навчання державних службовців з кожним роком привертає до себе все більше коло дослідників. В Україні їх існує кілька десятків. Однак питанням науково-методичного забезпечення безперервної освіти державних службовців (або проблемою їх дистанційної освіти) поки що цікавиться відносно невеликий загальний вітчизняний дослідників: В. Кухаренко, В. Понеділко, Н. Протасова, В. Сереветний, С. Хаджирадєва та ін.

Темою даної роботи є безперервна освіта державних службовців в умовах дистанційного навчання. Метою роботи є виділення етапів цієї освіти, їх зміст, зв'язок і взаємний вплив з іншими етапами професійного навчання, виділення проблеми, які поставатимуть на шляху впровадження цієї схеми в державну службу України.

Завданням системи професійного навчання державних службовців є створення умов безперервного навчання [5, с. 6]. Однак під час підготовки державного службовця непросто окреслити обсяг необхідних їм знань, навичок та умінь, оскільки ці фахівці працюють майже в усіх галузях управління і повинні мати різнопланову і часом унікальну компетенцію. Усе це накладатиме свою специфіку на зміст як безпосередньо навчання державних службовців, так і їх освіти.

Варто зосередитися на тому, який саме зміст вкладається в терміни “освіта”, “навчання”. Освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, а також певний рівень розвитку пізнавальних потенцій і практичної підготовки, що досягнуті в результаті відносно тривалої роботи.

Навчання – педагогічний процес, протягом якого слухачі під керівництвом викладача, тьютора, іншої підготовленої особи оволодівають знаннями, уміннями і навичками. Однак в умовах безперервної освіти термін “навчання” трансформується і набуває інших ознак. З одного боку, навчання є процесом, скажімо, дистанційного оволодіння певною сукупністю знань під час підвищення кваліфікації, з іншого – окремим видом професійної діяльності. Завдяки цьому навчанню протягом усієї кар'єри можна досягнути безперервності освіти державних службовців.

Саме це навчання виступає засобом удосконалення попередньо набутої освіти державних службовців, можливим стимулятором до переходу особи до нової фази його безперервної освіти – набуття іншої освіти. Іншими словами, в умовах професійного навчання державних службовців безперервність освіти стосується насамперед їх навчання (рисунок).

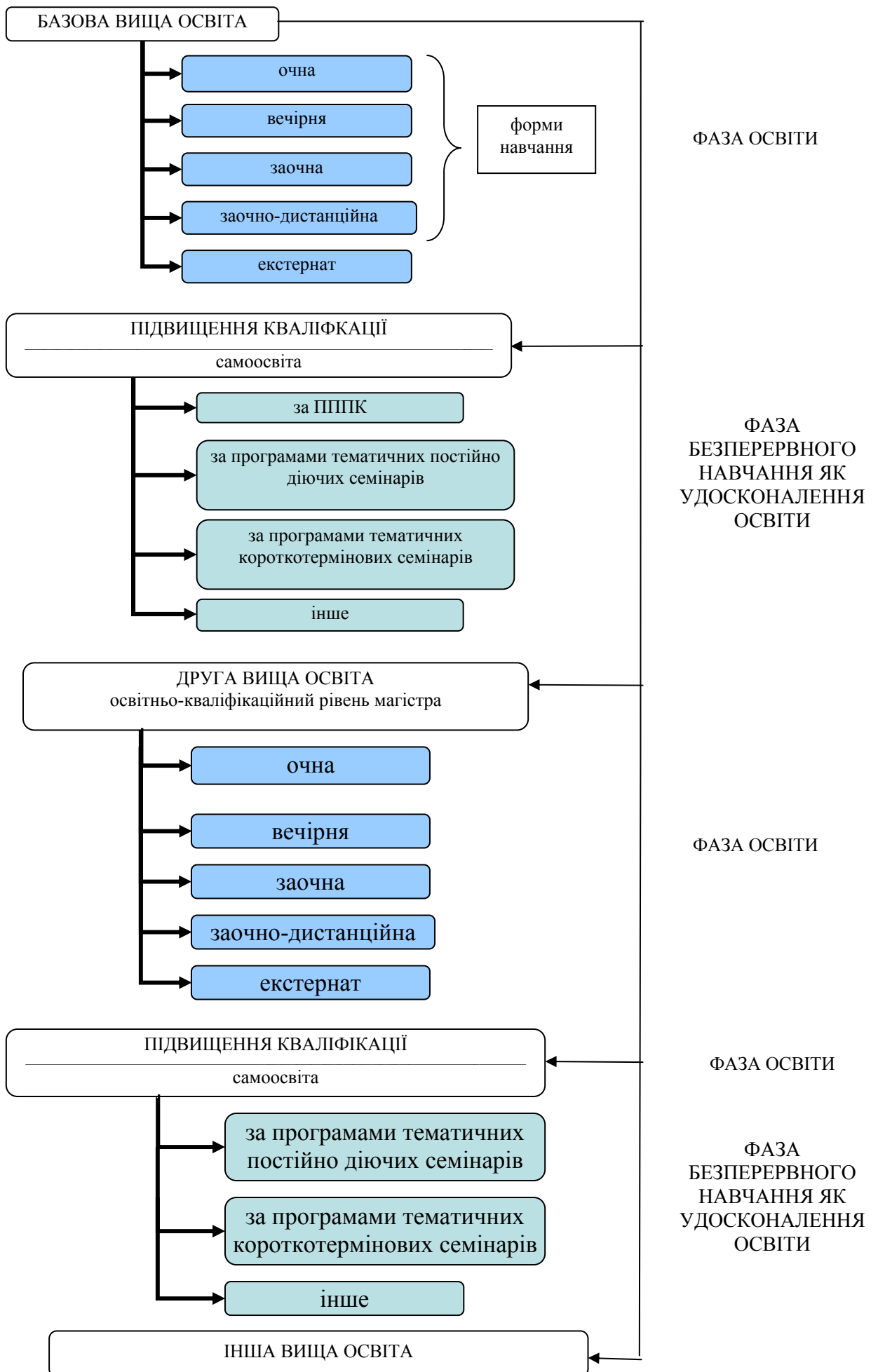

Рисунок. Етапи безперервної освіти державних службовців (в умовах дистанційного навчання).

Система професійного безперервного навчання повинна забезпечувати постійний зв'язок державного службовця, посадової особи місцевого самоврядування, а дистанційне навчання здатне забезпечити багаторівневу, багатопрофільну варіативну підготовку.

Її основними принципами мають стати:

– необхідність безперервної освіти на фоні обов'язковості професійного навчання;

– відповідність безперервної освіти державних службовців державним вимогам та потребам у кадровому забезпеченні державного управління;

– зв'язок безперервної освіти з процесами ринкових перетворень, трансформаційними процесами в суспільстві і державі;

– взаємозв'язок професійного навчання державних службовців із загальною системою безперервної професійної освіти;

– урахування сукупності функцій та завдань кожного органу державної влади, установи, організації, які забезпечують діяльність системи державного управління;

– забезпечення наповнення всіх структур влади спеціально підготовленими для них кадрами з високим рівнем культури та професіоналізму, здатними сприяти інноваційним соціальним процесам, здатними до сучасного, компетентного виконання державних рішень, генерації нових ідей, управлінських рішень, соціальних технологій; адаптивність до змін у структурі та функціональній спрямованості органів влади й управління, кроків щодо наближення характеристик функціонування кадрового корпусу державної служби до стандартів світового рівня, що має сприяти інтеграції України у світову спільноту.

Організація навчального процесу в безперервній освіті має

базуватись на результатах наукових досліджень, використовувати новітні сучасні освітні технології та передбачати активну участь викладачів та слухачів системи в наукових дослідженнях з питань теорії і практики розвитку державного управління, застосування дистанційної форми навчання.

Інституціоналізація Інтернет, яка активно відбувається в наш час, має активно вплинути на формування світоглядних позицій сучасного державного службовця, розірвати його інтелектуальну ізоляцію, розширити комунікативні можливості осіб, які працюють у галузі державного управління. Інтернет має розглядатися науковцями як активний інструмент соціалізації особи, державного службовця в сучасному інформаційному суспільстві. А. Корзирев, наприклад, говорить, що Інтернет є повноцінним соціальним інститутом, оскільки він володіє:

- цілями і завданнями – передавання, зберігання, обробка, обмін інформацією, у т.ч. прискорення цих процесів, оптимізація ефективності наукової, комерційної діяльності, а також освіти та дозвілля;

- зразками або правилами поведінки – будь-яка діяльність в Інтернеті регламентується писаними або неписаними правилами роботи з інформаційними ресурсами, а також поведінки стосовно інших учасників мережевої взаємодії;

- символічними рисами – різні “ніки”, індивідуальні поштові скриньки, особиста реєстрація на різноманітних сайтах;

- утилітарними рисами – офіси провайдерів і розробників програмного забезпечення, сервери та ЕОМ, які входять до складу мереж і є матеріальною основою оснування кіберпростору;

- усними і письмовими традиціями – уже зараз в усьому світі активно проводиться розробка правової бази діяльності в Інтернет, а також спроби ефективного соціального контролю цієї діяльності;

- ідеологією – свобода мережевого спілкування і анонімність діяльності в кіберпросторі, а також незалежність учасників мережевого

спілкування від об'єктивних умов реальності (географічне поширення, статусна різниця та ін.);

– розгалуженою системою соціальних ролей і статусів у мережі – адміністратор, модератор, користувач, хакер, спамер [2, с. 239].

Першим етапом (фаза освіти) безперервної освіти державного службовця є здобуття ним першої вищої освіти. Вона може здобуватися заочною формою, вечірньою, заочною або заочно-дистанційною формою ще задовго до зайняття ним посади на державній службі.

Ця освіта, як доводить час, не завжди відповідає професійно-кваліфікаційним вимогам державного службовця. Наприклад, на посадах I – III категорій у місцевих державних адміністраціях станом на 1 січня 2005 р. працювало 702 особи, серед них – 24 голови обласних, Київської та Севастопольської міських адміністрацій, 187 їх заступників, 491 – голова районної державної адміністрації. Серед них державні службовці з сільськогосподарською та технічною освітою склали найбільший відсоток серед зазначеної кількості державних службовців, відповідно 40,7 та 26,1 %. 107 керівників мали економічну, 43 – юридичну освіту, що складало 15,2 та 6,4 % відповідно [1, с. 10-11]. Майже аналогічна ситуація – з кадровим резервом керівників центральних органів виконавчої влади (3016 осіб). Найвища кількість резервістів мали на початку 2005 р. технічну (35,1 %) та економічну (23,2 %) освіту [1, с. 12]. В. Філіпповський справедливо зазначає, що в Україні надзвичайно низькими є темпи поповнення кадрового складу державних органів магістрами державної служби. Потрібні десятиліття, щоб при досягнутих випусках магістрів державної служби та існуючій практиці заміщення ними посад державних службовців наблизитися до більш-менш повного виконання кваліфікаційних вимог до державних службовців. Додамо значну кількість державних службовців, які залишили свої посади після Президентських виборів 2005 р. Усе це обумовлює прискорення темпів і збільшення обсягів підготовки державних службовців з метою набуття ними освітньо-кваліфікаційного рівня

“магістр”, що об’єктивно виступає третім етапом безперервного навчання.

Другим етапом є перша фаза безперервного навчання саме як удосконалення попередньо набутої освіти (першої вищої). Йдеться про особу, яку з першою вищою освітою взято на державну службу. Це – підвищення кваліфікації за Професійною програмою підвищення кваліфікації державних службовців терміном два тижня. Підвищення кваліфікації за ПППК виступає як структурний елемент системи безперервної освіти, здатний у короткий термін надати державному службовцеві найважливіші базові знання з освітньої галузі “державне управління”, з функціональної та галузевої складових його роботи.

Підвищення кваліфікації включає такі напрями, які найближчим часом зберігатимуться в період становлення дистанційного навчання в Україні:

- за професійними програмами підвищення кваліфікації;
- за програмами тематичних постійно діючих семінарів;
- за програмами тематичних короткотермінових семінарів.

Основними принципами, що можуть забезпечити ефективну організацію системи підвищення кваліфікації в системі безперервної освіти державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, є: гуманізація, демократизація, науковість, єдність, комплексність, диференціація, інтеграція, безперервність та наскрізність; відповідність державним вимогам та освітнім стандартам; урахування індивідуального підходу до кожної особи тощо. Поліпшення методики підсумкового анкетування слухачів, підготовка відповідних аналітичних робіт за результатами навчання є важливими етапами цього процесу.

Третім етапом (фаза освіти) є здобуття державним службовцем другої вищої освіти і одночасно освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр державної служби” або “магістр державного управління”. Цей процес також може відбуватися у формі очного, вечірнього, заочного або заочно-дистанційного навчання. У перспективі найбільш оптимальним та

економічно вигідним буде здобуття цього освітньо-кваліфікаційного рівня за дистанційною формою навчання.

Метою магістерської програми є професійна підготовка висококваліфікованих відповідальних кадрів для державного управління та місцевого самоврядування, спроможних розробляти, аналізувати і реалізовувати державну політику, творчо, ефективно і результативно виконувати управлінські функції, сприяти інноваційним процесам у суспільстві з метою утвердження соціальної справедливості, демократії, забезпечення прав і свобод людини, сталого розвитку на основі світових та європейських стандартів.

Місія програми ґрунтується на освітній філософії, базові положення якої всі учасники навчального процесу (слухачі, викладачі, працівники, випускники) сприймають як основні ціннісні орієнтації щодо оволодіння теорією та практикою державного управління та місцевого самоврядування, а саме:

- орієнтація на ефективну і продуктивну реалізацію стратегічних цілей, завдань і функцій держави;
- формування національної державно-адміністративної культури;
- служіння народу України, надання громадянам української держави якісних послуг, забезпечення громадянських прав і свобод;
- сприяння політичному та соціальному партнерству як засобу консолідації суспільства;
- адаптація змісту навчання до процесів глобалізації, інтернаціоналізації, нового міжнародного політичного, економічного, гуманітарного, адміністративного контексту, входження України в європейський простір;
- розвиток у державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування глобального світогляду, європейського мислення, національної самосвідомості;
- формування в слухачів знань, умінь, здібностей, досвіду

для ефективного державного управління, спрямованого на забезпечення прогресивних змін у суспільстві, реформування політичної, економічної, гуманітарної сфер, адміністративної системи;

– вироблення новаторських професійних якостей: незалежного критичного мислення, творчості, ініціативності, всебічного неупередженого осмислення суспільних проблем, прогнозування наслідків прийняття управлінських рішень, соціальної відповідальності, здатності до діалогу, розвитку партнерських взаємовідносин;

– диверсифікація змісту, форм, методів навчання з метою забезпечення доступності і рівних можливостей, професійного вдосконалення, максимального задоволення фахових індивідуальних потреб;

– постійна актуалізація змісту та модернізація методів і засобів навчання; участь усього науково-педагогічного колективу та слухачів у формуванні й коригуванні змісту, форм і методів викладання;

– формування мотивації до безперервного фахового й особистісного самовдосконалення [3, с. 8-9].

Наступним етапом є новий цикл підвищення кваліфікації державного службовця, який відрізнятиметься від другого етапу безперервної освіти тим, що він уже не матиме підвищення кваліфікації за ПППК, а тільки за програмами тематичних постійно діючих семінарів, програмами тематичних короткотермінових семінарів та інших короткотермінових форм, самоосвіти. Хоча періодичне отримання нових, сучасних знань за модулями загальної складової ПППК не завадить державному службовцеві. Цей етап не припинятиме можливостей державному службовцеві в майбутньому набувати іншу вищу освіту.

Як видно зі схеми, важливою складовою безперервної освіти державного службовця є самоосвіта – безперервний, особливим чином організований процес розвитку і збагачення сукупної культури фахівців на основі сформованих у них освітніх потреб, в якому суб'єкт і об'єкт освіти

постають в одній особі [4, с. 53]. Вона є важливим чинником розвитку його професіоналізму протягом усієї кар'єри.

Самоосвіта є як внутрішньо, так і зовнішньо мотивованою. У першому випадку вона реалізує внутрішнє прагнення особи державного службовця до термінового оволодіння додатковою інформацією, новими знаннями, які, до речі, можуть бути як безпосередньо використані ним у своїй роботі найближчим часом, так і розрахованими на перспективу, на вирішення майбутніх професійно-управлінських завдань. Зовнішня мотивація до самоосвіти реалізується переважно протягом навчання державного службовця, коли він виконує контрольні та іншого роду завдання, вправи, самостійно опановує додатковий та допоміжний матеріал модулів навчання (у т.ч. дистанційно). Зовнішньо мотивована самоосвіта нерідко переходить у внутрішню. Важливим чинником зовнішньої мотивації є активне матеріальне або фінансове стимулювання державного службовця.

Сучасні потреби впровадження безперервної освіти зумовлюють необхідність розв'язання низки проблем:

- розробка ефективного механізму реалізації необхідних у майбутньому та існуючих законодавчих актів щодо дії цієї форми освіти;
- розробка необхідних нормативно-правових актів, що сприятиме ефективному функціонуванню системи безперервної освіти державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування в розрізі створення відповідної матеріально-технічної та навчально-методичної бази закладів освіти;
- визначення безперервного професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування як обов'язкової невід'ємної частини їх професійної діяльності;
- формування випереджального змісту професійного навчання в умовах безперервної освіти державних службовців і організація навчального процесу до потреб політичного, економічного й соціального

розвитку держави, завдань і функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування на основі впровадження результатів сучасних наукових досліджень, широкого використання вітчизняного та зарубіжного досвіду у сфері безперервного професійного навчання управлінських кадрів, стимулювання державних службовців;

– визначення та наукове формулювання цілей і завдань, функцій та структури управління безперервною освітою державних службовців;

– визначення єдиних стандартів, вимог формування та оформлення безперервної освіти як нового виду навчальної діяльності;

– створення глобальної комп'ютерної мережі освіти і науки;

– підвищення відповідальності керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування за професійний розвиток працівників цих органів.

Перспективним у науковому плані є дослідження теоретико-методологічних аспектів дистанційного навчання в системі безперервної освіти державних службовців, розробка базових принципів, на яких воно повинне будуватися, наукове обґрунтування та практичне створення додаткових стимулів самоосвіти державних службовців, визначення умов та основних факторів, які безпосередньо впливають на ефективність її впровадження, рентабельність дистанційного навчання, тобто його економічна ефективність. Цікавим з цієї точки зору є розробка пакетів модулів для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр державного управління”, “магістр державної служби”, пакетів модулів та тематики дистанційних короткотермінових тематичних семінарів (за напрямами професійної діяльності (галузеві)). Підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання, як і безперервна освіта в цілому постають перед нами як перспективний і специфічний напрямок у сфері професійної підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців України.

Список використаних джерел

1. Головне управління державної служби України. Звіт про підсумки діяльності у 2004 році. – К.: Логос, 2005. – 63 с.
2. Корзырев А. Социальные аспекты Интернета // Дні науки в Гуманітарному університеті “ЗІДМУ” Збірник тез доповідей, 28-29 жовтня 2004 р. – Т. 1. – Запоріжжя, 2004. – С. 238 – 240.
3. Навчальна програма підготовки магістрів державного управління за спеціальністю 8.15000 “Державне управління”. Дисципліни нормативної частини. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2004. – 117 с.
4. Протасова Н., Брайченко О. Самоосвіта як чинник розвитку професіоналізму державних службовців // Навчальний процес у закладах системи перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів: досвід та проблеми: Зб. наук. та наук.-метод. пр. / Кол. авт.; За заг. ред. В.І. Лугового, В.Г. Понеділко. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – Вип. 2. – С. 52 – 64.
5. Сороко В. Принципи та завдання загальнонаціональної системи професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування // Навчальний процес у закладах системи перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів: Досвід та проблеми: Зб. наук. та наук.-метод. пр. / Кол. авт.; За заг. ред. В.І. Лугового, І.В. Розпутенка, В.Г. Понеділко. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – С. 5 – 12.
6. Філіпповський В. Проблеми наближення професійного навчання державних службовців до стандартів Європейського Союзу // Вісн. держ. служби. – 2004. – № 2. – С. 56 – 60.

Shpectorenko I.V. Stages of continuous professional training of the civil servants (in conditions of remote training).

The topic of this article deals with uninterrupted education for specialists in the distance-learning conditions. Author is aimed to determine the educational periods, the contain of periods, the problem, which will appear on the way of implementation of this scheme into the public administration of Ukraine.

Key words: *the civil servants, remote training, continuous education.*

Шпекторенко И.В. Этапы непрерывного профессионального обучения государственных служащих (в условиях дистанционного обучения).

Рассмотрено суть непрерывного образования государственных служащих в условиях дистанционного образования. Выделены этапы такого образования, их содержание, означены проблемы, которые стоят на пути внедрения всей схемы в государственную службу Украины.

Ключевые слова: государственные служащие, дистанционное обучение, непрерывное образование.